

Regio Deal Waarden van het Groene Hart

Partijen:

1. de Minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening, mevrouw M.C.G. Keijzer, hierna te noemen: VRO;
2. de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, de heer F. Rijkaart, hierna te noemen: BZK;
3. de Minister van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur, mevrouw Femke Marije Wiersma, hierna te noemen: LVVN;

Partijen genoemd onder 1 tot en met 3 ieder handelend in hun hoedanigheid van hun hoedanigheid van bestuursorgaan en als vertegenwoordiger van de Staat der Nederlanden, hierna samen te noemen: het Rijk;

4. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Molenlanden, namens deze: de heer Jan Lock, hierna te noemen: Gemeente Molenlanden;
5. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Krimpenerwaard, namens deze: de heer Leo Barth, hierna te noemen: Gemeente Krimpenerwaard;
6. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Vijfheerenlanden, namens deze: de heer Ton van Maanen, hierna te noemen: Gemeente Vijfheerenlanden;
7. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Lopik, namens deze: de heer Jan Vente, hierna te noemen: Gemeente Lopik;
8. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Bodegraven-Reeuwijk, namens deze: de heer Jan Leendert van den Heuvel hierna te noemen: Gemeente Bodegraven-Reeuwijk;
9. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Montfoort, namens deze: de heer Wim van Wikselaar, hierna te noemen: Gemeente Montfoort;

Partijen genoemd onder 4 tot en met 9 ieder handelend in hun hoedanigheid van bestuursorgaan en hierna samen te noemen: Regio;

Alle Partijen hierna allen tezamen te noemen: Partijen.

Partners:

- AERES Hogeschool
- Bestuurlijk Platform Groene Hart
- Collectief Lopikerwaard
- Hoogheemraad de Stichtse Rijnlanden
- Krimpenerwaard Werkt
- Provincie Utrecht
- Provincie Zuid-Holland
- Wageningen Universiteit
- Waterschap Rivierenland
- Yuverta

Begripsbepaling:

In dit convenant wordt verstaan onder:

- *Regio Deal*: convenant dat door de minister van VRO, eventueel een andere minister/staatssecretaris en één of meer regionale Partijen is gesloten om de kwaliteit van leven, wonen en werken van inwoners en ondernemers in een regio te verbeteren;
- *Regio Envelop*: het bedrag van € 900 miljoen dat het kabinet Rutte IV beschikbaar heeft gesteld om in de periode van 2022 - 2025 nieuwe Regio Deals af te sluiten;

- *Regiokassier*: publieke regiopartner, zijnde een provincie, gemeente of openbaar lichaam als bedoeld in artikel 8, eerste lid, van de Wet gemeenschappelijke regelingen of een van de openbare lichamen Bonaire, Sint-Eustatius of Saba, die ten behoeve van de uitvoering van de Regio Deal de taak van kassier vervult of zal vervullen;
- *Regionale private financiering*: voor de uitvoeringsactiviteiten van de Regio Deal beschikbaar gestelde financiële bijdragen of bijdragen in natura van een private regionale Partij;
- *Regionale publieke financiering*: voor de uitvoeringsactiviteiten van de Regio Deal beschikbaar gestelde financiële bijdragen of bijdragen in natura van een publieke regionale Partij, niet zijnde een specifieke uitkering, opdracht of subsidie van het Rijk;
- *Specifieke uitkering ten behoeve van de uitvoeringsactiviteiten Regio Deals*: betreft de specifieke uitkering waarin de juridische en financiële kaders en verplichtingen voor het toekennen van de rijksmiddelen uit de Regio Envelop aan een regiokassier door het Rijk staan;
- *Partner*: organisatie die betrokken is bij de Regio Deal, maar de Regio Deal niet ondertekent en waarvoor geen specifieke actie in de Regio Deal kan staan;
- *Brede welvaart*: het vergroten van kwaliteit van leven, wonen, werken en maatschappelijke samenwerking in de regio;
- *Grondbank*: een regionale boerengrondbank is een initiatief waarbij boeren werken aan maatschappelijke doelen (klimaat, biodiversiteit, weidevogels, water en duurzame voedselproductie) en aan toekomstperspectief door toegang te bieden tot betaalbare landbouwgrond. Het biedt boeren toegang tot betaalbare grond met lange termijn zekerheid en ondersteunt agrarische bedrijven bij klimaat- en natuurdoelen;
- *Oude Hollandse Waterlinie*: historische verdedigingslinie van water, dijken, sluizen en forten tussen Muiden en de Biesbosch;
- *Leefbaarheid kernen*: de mate waarin dorpskernen in de regio aantrekkelijk en bereikbaar zijn voor inwoners en recreanten, inclusief voorzieningen en ruimtelijke ontwikkelingen;
- *Bodemdaling*: proces waarbij de veenbodem daalt door ontwatering en oxidatie, wat leidt tot schade aan natuur, landschap en infrastructuur, en bijdraagt aan CO₂-uitstoot;
- *Iconisch landschap*: karakteristieke elementen van het Groene Hart, zoals veenweidegebied, dorpslinten en natuur, met een belangrijke belevingswaarde;
- *Landbouwtransitie*: verandering binnen de landbouwsector vanwege klimaatdoelstellingen, bodembeheer en de afbouw van mestderogatie, gericht op een duurzaam economisch model;
- *Natura 2000*: Europese beschermde natuurgebieden waarin de instandhouding van biodiversiteit centraal staat;
- *Stoppers*: boeren die hun agrarische activiteiten beëindigen;
- *Regeneratieve recreatie*: nieuwe manier van recreatie waarbij toeristen en recreanten bijdragen aan en leren van het herstel en behoud van natuur, landschap en biodiversiteit;
- *Crossover*: samenwerking tussen verschillende programmalijnen in de Regio Deal om bredere effecten en innovatie te bevorderen;
- *NOVEX*: In het programma NOVEX worden ruimtelijke opgaven gezamenlijk opgepakt, via ruimtelijke voorstellen en arrangementen tussen Rijk en 12 Provincies en via samenwerking in 16 NOVEX-gebieden. Het gaat hier specifiek over NOVEX-gebied Groene Hart;
- *Ruimtelijke investeringsprogramma*: instrument voor regionale samenwerking waarbij overheden, bedrijven en maatschappelijke partners samenwerken om regionale opgaven aan te pakken;
- *Open slagenlandschap*: een landschap met een verkaveling van smalle banen. Deze strokenverkaveling is het resultaat van veenontginningen in de middeleeuwen;
- *Mestderogatie*: een verruiming van de toegestane hoeveelheid mest die uitgereden mag worden;
- *Reflexieve monitoring*: een leergerichte evaluatiemethode die wordt ingezet bij complexe verandertrajecten. Het richt zich niet alleen op het meten van resultaten, maar ook op het volgen en begrijpen van leerprocessen binnen een project. Door regelmatig terug te kijken, stil te staan bij aannames, interacties en veranderingen, helpt reflexieve monitoring om bij te sturen en innovatie te versterken.

Overwegingen

1. Rijk en Regio werken samen in Regio Deals aan complexe, regionale opgaven gericht op het vergroten van de kwaliteit van leven, wonen en werken in de Regio ('brede welvaart').
2. Regio Deals beogen de samenwerking tussen overheden, onderwijs, bedrijven, maatschappelijke organisaties en inwoners in de regio en tussen Rijk en Regio te versterken.
3. Voor de Regio Deals zijn middelen beschikbaar uit de Regio Envelop, waarbij vertrekpunt is dat de Rijksbijdrage gepaard gaat met minimaal eenzelfde bijdrage aan regionale (publieke en/of private) financiering.
4. De Regio Deals onderscheiden zich van reguliere beleidsinstrumenten door hun integrale en gezamenlijke programmatische aanpak met lerend en adaptief karakter en met financiering van zowel Rijk als Regio.
5. De Regio Deals zijn bedoeld als een tijdelijke impuls voor regionale ontwikkeling met een duurzaam effect, waarbij geleerde lessen en structurele exploitatiekosten van lange termijn investeringen worden geborgd.
6. De middelen uit de Regio Envelop voor de Regio Deals zesde tranche worden door VRO beschikbaar gesteld als specifieke uitkering op grond van het Besluit specifieke uitkering Regio Deals vierde, vijfde en zesde tranche.
7. Kenmerken regio. Het Groene Hart bestaat uit een karakteristiek veenweidegebied met open slagenlandschap, verspreide dorpskernen en lintbebouwing, omringd door gebieden zoals de Randstad, de Utrechtse Heuvelrug en de Biesbosch. De regio heeft een sterke landbouwsector, waarbij 84% van de gronden agrarisch wordt gebruikt¹, met name voor melkveehouderij, die beeldbepalend is voor de identiteit en het landschap van de regio. In het Groene Hart wonen, werken en ondernemen mensen in een mix van sectoren, waaronder landbouw, bouw, logistiek, handel en maakindustrie, met een stevig fundament van het midden- en kleinbedrijf. De gemeenschappen in het Groene Hart zijn sterk verbonden en actief, met hoger dan gemiddelde participatie in vrijwilligerswerk en een groot gevoel van saamhorigheid, maar ook met zorgen over het behoud van voorzieningen, leefbaarheid en vertrouwen in overheden. In de regio spelen grote ruimtelijke opgaven doordat er weinig ruimte is voor bijvoorbeeld de ontwikkeling van woningbouw en de uitbreiding van bedrijventerreinen. De regio staat voor vergelijkbare ruimtelijke en maatschappelijke opgaven.

Opgaven

1. *Leefbaarheid kernen onder druk door veranderende demografie en verschrallend voorzieningenniveau.*

De regio vergrijst sneller dan landelijk gemiddeld en jongeren vertrekken: in 2023 verlieten ruim 2300 jongeren het gebied, 27% meer dan zich vestigden in het gebied.² Hoewel jongeren vaak wel willen blijven, is het aanbod aan opleidingen en verschillende carrièreperspectieven beperkt.³ Bovendien kampt de regio met een verschrallend voorzieningenniveau: afstand tot voorzieningen is ~1,7 keer hoger dan gemiddeld⁴, terwijl uit onderzoek blijkt dat juist de nabijheid van (recreatieve) voorzieningen bijdraagt aan de waardering van het gebied door jongeren.⁵

¹ CBS, "Landbouw; gewassen, dieren en grondgebruik naar gemeente", 2023.

² CBS, "Verhuisde personen", 2024.

³ Hofstede, H. PhD. "Zo behoud je jongvolwassenen voor het platteland". *Sociale Vraagstukken 2024*. Uit dit onderzoek blijkt dit één van de mogelijke oplossingsrichtingen om jongvolwassenen te behouden: het ondersteunen van jongeren in het denken in meerdere toekomstscenario's. Een voorbeeld is het ondersteunen van brede stages en studierichtingen via samenwerkingen tussen regionale bedrijven en onderwijsinstellingen.

⁴ CBS, "Nabijheid voorzieningen & Monitor Brede Welvaart, thema wonen", 2022. Afstand tot voorzieningen in de regio ten opzichte van het Nederlands gemiddelde: middelbare scholen (2,1x), restaurants (1,5x), sportterreinen (1,3x), supermarkten (1,4x), openbaar groen (1,8x).

⁵ Roel During, "Leefbaarheid op het platteland: uiteenlopen van idylles en werkelijkheden; Een literatuuronderzoek naar wat we denken te begrijpen van leefbaarheid op het platteland", Wageningen Environmental Research, Rapport 3231, p. 72.

2. *De landbouwsector is (beeld)bepalend voor de regio, maar staat voor grote uitdagingen.*
84% van de gronden is landbouwgrond.⁶ De regio kent relatief veel kleine boerenbedrijven (~4,5x meer dan gemiddeld).⁷ Door de afbouw van mestderogatie, emissiereductiedoelstellingen uit het Klimaatakkoord⁸ en stikstofregelgeving staan echter vooral kleine grondgebonden boeren onder druk. Er zijn kansen voor innovatie, zoals nieuwe stalsystemen, alternatieve teelten en het opzetten van kleinschalige duurzame energieopwekking, maar deze staan vaak nog in de kinderschoenen.⁹ Waar doorontwikkelingsperspectieven uitblijven, moeten vrijgekomen agrarische bestemmingen passend herbestemd worden, anders ligt verpaupering van kernen en het gebied op de loer.
3. *Kwetsbare natuur en biodiversiteit nemen af.*
De regio telt zes keer minder natuurgebied dan gemiddeld¹⁰ en door de combinatie van afname van natuurgebied, intensieve landbouw en klimaatverandering is de biodiversiteit sterk afgenomen.¹¹ Ook worden de instandhoudingsdoelen in de Natura 2000-gebieden nog niet gehaald en voldoet de waterkwaliteit niet aan de Kaderrichtlijn Water.¹² Tegelijk vormt het landschap een belangrijk onderdeel van de identiteit van de regio, en draagt (behoud van) de iconische landschappen bij aan de recreatieve waarde van het gebied.
4. *De dorpskernen zijn slecht bereikbaar voor inwoners en recreanten.*
Door groeiende steden rondom de Waarden neemt de recreatiedruk in de regio toe, ook in kwetsbare gebieden zoals Natura 2000-gebieden. De infrastructuur is echter beperkt: minder dan een derde van de inwoners woont in een multimodaal ontsloten locatie¹³ en de afstand tot een treinstation is anderhalf tot drie keer groter dan gemiddeld. Congestie door landbouwverkeer en smalle wegen maakt bereikbaarheid van kernen en natuurgebieden lastig. Investerings in recreatieve infrastructuur zijn nodig om gebruik te spreiden en de druk te verlichten, en dragen bij aan de ontwikkeling van recreatieve verdienmodellen.
5. *Daling van de veenbodem in het gebied vormt een andere grote opgave voor de regio.*
Door blootstelling van de veenbodem ten gevolge van klimaatverandering en ontwatering breekt de organische veenbodem langzaam af.¹⁴ Hierdoor daalt de bodem, verslechtert de waterkwaliteit en ontstaat schade aan natuur- en landbouwgebieden en lokale infrastructuur. Bovendien is veenoxidatie een bron van CO₂-emissies. Daarom werkt het gebied aan de reductie van CO₂ uit veen, dit gaat onder andere gebeuren als onderdeel van het maatregelenpakket van de provincie Zuid-Holland, met waterinfiltratiesystemen.

Verhouding tot eerdere Regio Deals

Twee van de deelnemende gemeenten waren al betrokken bij de Regio Deal 'Groene Hart Bodemdaling de baas' uit 2019. De aanpak bodemdaling bestond uit het ontwikkelen en het delen van kennis, het uitproberen van duurzame bodembestendige agrarische verdienmodellen, het toepassen van technieken voor toekomstbestendig bouwen in veengebieden en het nemen van

⁶ CBS, "Landbouw; gewassen, dieren en grondgebruik naar gemeente", 2023.

⁷ CBS, "Vestigingen van bedrijven naar bedrijfstak per gemeente", 2024.

⁸ <https://www.klimaatakkoord.nl/klimaatakkoord>

⁹ Bestuurlijk Platform Groene Hart, "Toekomstperspectief Groene Hart 2050", 2023. P. 24.

¹⁰ CBS, "Regionale Monitor Brede Welvaart", 2023. Thema's milieu en natuurlijk kapitaal.

¹¹ Bestuurlijk Platform Groene Hart, "Ontwikkelperspectief 1.0 Groene Hart 2050", 2024; Merel Soons, "Verlies biodiversiteit keren begint met inzicht in oorzaken", Universiteit Utrecht, 2022.

¹² Unie van Waterschappen, "Kaderrichtlijn Water (KWR)", geraadpleegd op 10 oktober 2024.

¹³ Bestuurlijk Platform Groene Hart, "Groene Hart monitor", 2023. Multimodaal ontsloten locaties hebben nabij een autosnelweg, en een trein en/of metro.

¹⁴ Kenniscentrum Bodemdaling en Funderingen, "Broeikasgassen door veenoxidatie", geraadpleegd op 16 oktober 2024. De uitstoot van broeikasgassen uit veenweidegebieden bedraagt 2-3% van de totale Nederlandse CO₂ uitstoot.

bodemdaling-remmende maatregelen.¹⁵ Geleerde lessen over wat een succesvolle aanpak is worden door de Regio meegenomen in de ontwikkeling van deze Regio Deal.

Komen het volgende overeen:

Artikel 1 – Doelen

Met deze Regio Deal wordt ingezet op de volgende doelen:

1. *Het bevorderen van vitale kernen en buitengebied met sterke gemeenschappen.*

Daarbij stellen partijen de volgende ambities centraal:

- Een verbonden en samenredzame samenleving door krachten te bundelen en de samenwerking te versterken.
- Inwoners ervaren een gezonde en toegankelijke leefomgeving met voldoende voorzieningen.
- Slimme omgang met de beschikbare ruimte.

2. *Werken aan toekomstbestendige landbouw en een breed economisch perspectief.*

Daarbij stellen regionale partijen de volgende ambities centraal:

- Boeren kunnen dankzij (meer) inzet op een duurzaam verdienmodel blijven boeren of ondernemen, passend bij het landschap.
- Boeren voelen zich gesteund door de overheid bij de financiële en sociaal-maatschappelijke gevolgen van de landbouwtransitie.
- Een sterkere regionale economie doordat onderwijsinstellingen en ondernemers in de landbouwketen samen innoveren.

3. *Behouden en versterken van een gezond iconisch landschap met een hoge belevingswaarde.*

Daarbij stellen regionale partijen de volgende ambities centraal:

- Een gezond, iconisch landschap dat ademt, verwondert en verbindt. Met gezonde natuur en biodiversiteit in de regio.
- Inwoners en bezoekers maken meer gebruik van beleefbare natuur met toegankelijke recreatieve en educatieve voorzieningen.
- Inwoners, organisaties, bedrijven én bezoekers helpen mee om landschap en de natuur te onderhouden.

Artikel 2 – Afspraken

Afhankelijk van hun rol en bijdrage zetten Partijen zich per programmalijn in om in de richting van de doelen te bewegen. Iedere programmalijn heeft een specifieke aanpak.

Centrale afspraken

1. Om de in artikel 1 beschreven doelen te realiseren, voert de Regio een Programma uit, dat jaarlijks wordt bijgesteld, met per programmalijn een aantal concrete projecten. In voorliggend convenant wordt gefocust op de afspraken tussen Rijk en Regio over dit Programma. Nadere inhoudelijke uitwerking wordt beschreven in het Programma. Het programma maakt geen onderdeel uit van dit convenant.
2. De bestuurlijke stuurgroep van de Regio Deal - bestaande uit vertegenwoordigende wethouders van alle betrokken gemeenten - stelt de kaders vast en bewaakt periodiek de voortgang van de Regio Deal¹⁶. Zij evalueren of de doelen worden bereikt en of er binnen de financiële kaders wordt gebleven. De stuurgroep besluit over de start van projecten.

¹⁵ ["Samen bodemdaling de baas!", Regio Deal Bodemdaling de Baas 2019, geraadpleegd op 29 september 2024.](#)

¹⁶ Let op: De definitieve samenstelling van de bestuurlijke stuurgroep en de invulling van de samenwerking met andere partners wordt nader uitgewerkt en vastgelegd in de samenwerkingsovereenkomst (SOK)

¹⁷ <https://www.bestuurlijkplatformgroenehart.nl/documenten/bestuursovereenkomst-groene-hart>

3. De Regio zet zich samen met het Rijk in om de samenhang tussen deze projecten en programmalijnen te bewaken en thema-overstijgende verbindingen tussen de projecten en ook buiten deze Regio Deal tot stand te brengen.
4. Het Rijk zet zich gevraagd en ongevraagd in om mee te denken over oplossingen voor vraagstukken die zich aandienen binnen de kaders van deze Regio Deal. Dit wordt later in dit convenant per pijler geconcretiseerd.
5. Gemeente Molenlanden richt een Programmabureau in.
 - a. Het Programmabureau bestaat uit de programmamanager, programmasecretaris en een afvaardiging van de deelnemende gemeenten (projectgroep).
 - b. Voor elk van de drie pijlers uit het Programma worden een of twee pijlertrekker(s) uit de gemeenten geselecteerd.
 - c. Het Programmabureau voorziet in de coördinatie en uitvoering op programmaniveau en de verbinding tussen de gemeenten en de Partners.
6. Verder zorgt de Regio voor korte lijnen en goede aansluiting binnen de regio omtrent de Bestuurdersovereenkomst Groene Hart (2022)¹⁷ en Ontwikkelperspectief NOVEX Groene Hart (2024)¹⁸.
7. De gemeenten en partners leggen nadere samenwerkingsafspraken vast in een samenwerkingsovereenkomst.

Pijler 1 Vitale kernen en buitengebied met sterke gemeenschappen

8. Het Programmabureau zorgt begin 2026 voor de start van een onderzoek naar de kansen en uitdagingen voor ontwikkeling van de vitaliteit van kernen in de regio en naar de sociaaleconomische impact van regiovoorzieningen. De Pijlertrekkers en Projectgroep werken vervolgens scenario's en opties uit voor projectkeuzes. De bestuurlijke stuurgroep besluit daarna, in 2026, welke projecten uitgevoerd gaan worden. De bestuurlijke stuurgroep besluit verder in het najaar van 2025 of begin 2026 al gestart kan worden met een aantal projecten die de Regio als 'no-regret' beoordeelt.
9. De Regio is binnen het Programma verantwoordelijk voor uitwisseling van kennis en ervaring over het boeien en binden van jongeren en het versterken van de samenredzaamheid (inzettend op samenwerking, collectivering en normalisering).
10. BZK denkt vanuit kennis en expertise mee over versnelling en structurering van initiatieven vanuit de samenleving, onder andere door te helpen met het creëren van de juiste voorwaarden voor succesvolle projecten vanuit participatie (raakt aan burgerparticipatie, versterking lokale democratie, uitdaagrecht, Sterk bestuur).
11. De Regio draagt zorg voor onderzoek naar wat er aan voorzieningen binnen bereik in het (landelijk) gebied nodig is en zet zich in om in samenwerking met bewoners en maatschappelijke organisaties het voorzieningenaanbod voldoende compleet te maken.
12. De Regio werkt binnen het Programma aan slim gebruik van de bestaande ruimte en vrijkomende bebouwing, ook om zo te voorkomen dat leegstand of sociaaleconomische ontwikkelingen in het buitengebied in de toekomst tot ongewenste ontwikkelingen leiden. Zo wordt gewerkt aan een optimaal ruimtelijk kader voor de noodzakelijke verbreding van de functies in het landelijk gebied.

Pijler 2 Toekomstbestendige landbouw en een breed economisch perspectief

13. De Regio draagt zorg voor doorontwikkeling van individuele en praktische ondersteuning van boeren uit het gebied (onder andere met regievoering van boeren over hun eigen toekomst), voor een duurzamer perspectief voor individuele bedrijven en ondernemers.

¹⁷ <https://www.bestuurlijkplatformgroenehart.nl/documenten/bestuursovereenkomst-groene-hart>

¹⁸ <https://www.bestuurlijkplatformgroenehart.nl/novex-aanpak/ontwikkelperspectief-groene-hart-2023>

14. De Regio is verantwoordelijk voor het onderzoeken van de mogelijkheid om een grondbank¹⁹ in te richten, realiseert dit indien wenselijk en werkt aan ontwikkeling van grondinstrumentarium (bijvoorbeeld voor herverkaveling).
15. De Regio is verantwoordelijk voor innovatie door middel van pilots en onderzoek – om meer handelingsperspectief voor agrariërs te creëren. Dit kunnen pilots zijn rond de aanpak van stikstofproblematiek en vergunningen, vezelteelt, mestvergistings, duurzame energie en alles wat kan bijdragen aan het perspectief van de landbouw.
16. De Regio draagt zorg voor inzet op een aanpak voor agrarische vergunningen en stikstofproblematiek– voor meer duidelijkheid voor agrarische ondernemers over hun vergunningssituatie en -handelingsperspectief. Hiervoor worden opbrengsten en lessen uit Krimpenerwaard en de Alblasserwaard Vijfheerenlanden regionaal ingezet.
17. LVVN werkt nauw samen met de Regio om koppelkansen in kaart te brengen en de voortgang te versnellen van de regioaanpak om de doelen en de tussendoelen van de pijler “Toekomstbestendige landbouw en een breed economisch perspectief” te behalen. LVVN deelt kennis en expertise en zet zich in om de regioaanpak optimaal te laten aansluiten op de beleidsinitiatieven van LVVN op het gebied van grondbank- en verkavelingsinitiatieven, pilots op stikstof en vergunningen, innovatieprojecten gericht op ondernemingsplannen stikstofreductie, mestverwerking en biodiversiteitsverhoging, agrarische natuurbeheer en agrarische verdienmodellen. LVVN en Regio voeren periodiek overleg over de uitvoering van pijler 2.
18. De Regio stemt met VRO af over mogelijke koppeling met de NOVEX en de lange termijn borging van projecten (na de Regio Deal-periode) in het NOVEX Groene Hart programma.

Pijler 3 Een gezond iconisch landschap met een hoge belevingswaarde

19. De Regio draagt binnen het Programma zorg voor het werken aan gezondere natuur en biodiversiteit. Gemeenten, (natuur)organisaties, inwoners en bezoekers werken samen aan een landschap dat leeft én laat leven, onder meer door het leggen van meer groenblauwe verbindingen en duurzaam ingerichte gebieden voor weidevogels, het ontwikkelen van biodiverse en landschappelijke erven en linten, het toevoegen van landschapselementen en het versterken van verbindingen met omliggende polders.
20. LVVN brengt voor het gebiedsgericht werken aan gezondere natuur en biodiversiteit lessen en best practices in vanuit lopende instrumenten, zoals het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb). Dit vraagt periodieke afstemming met LVVN in het kader van deze Regio Deal.
21. De Regio is verantwoordelijk voor het werken aan de beleefbaarheid van de buitenruimte. Daarvoor investeert de Regio in recreatieve voorzieningen, wandel- en fietsroutes en ‘ommetjes’ over en langs de boerenbedrijven en het erfgoed dat onderdeel uitmaakt van de Oude Hollandse Waterlinie. Er wordt daarbij vol ingezet op (visie en inzet op) regeneratieve recreatie en toerisme – een nieuwe manier van beleven, waarbij toeristen en recreanten niet alleen genieten, maar ook bijdragen.
22. VRO draagt bij aan deze pijler door lessen en mogelijkheden te delen vanuit de Ruimtelijke Investeringsagenda’s. Daarnaast wordt hierbij afgesproken om als VRO en Regio samen te kijken naar hoe projecten voor langere termijn (na de Regio Deal-periode) geborgd kunnen worden in het NOVEX Groene Hart programma.
23. De Regio zorgt ook voor inzet op recreatieve educatie door jong en oud samen te laten leren over de rijkdom én de kwetsbaarheid van het landschap en de natuur. Hiervoor werkt de Regio aan diverse regionale educatievoorzieningen en -programma’s.

¹⁹ Dit is gericht op de omgang met grond van stoppende boeren, bijvoorbeeld voor het extensiveren van naastgelegen bedrijven, het aanbrengen van meer biodiversiteit en waterberging, maar ook over het verbeteren van de verkeersveiligheid.

Pijler-overstijgende samenwerking (crossover)

24. De Regio en specifiek het Programmabureau is verantwoordelijk voor de bevordering van innovatie en een breder effect dan wanneer elke pijler afzonderlijk zou worden uitgevoerd. Hierbinnen vallen de activiteiten ten behoeve van het uitwisselen, verbinden, komen tot een lerend netwerk. Leren krijgt zo een bewuste positie in de Regio Deal. Daarnaast wordt door het Programmabureau actief ingezet op bredere kennisdeling binnen het gehele Groene Hart.
25. De Regio en specifiek het Programmabureau is daarbij verantwoordelijk voor drie programmalijnen (waar met Partners aan wordt gewerkt):
- Leren binnen en tussen pijlers. Met een regionaal lerend netwerk. Door verbindingen te leggen tussen soortgelijke projecten en partners met elkaar te verbinden. Door leerateliers te organiseren om betrokkenen bij de Regio Deal samen te laten leren.
 - Leren met partners binnen en buiten de regio. Door partners een bewuste plek te geven in de regionale governance. Door goede participatie in te richten met 'de omgeving van de Deal' zoals inwoners, bedrijven, agrariërs (geen afvinkparticipatie).
 - Leren over het gebied. Met een nulmeting en door een (lerende) aanpak voor evaluatie te ontwikkelen (voorjaar 2026), waarmee gedurende de looptijd en na afloop van de Regio Deal kan worden beoordeeld of de afgesproken aanpak bijdraagt aan de doelen van de Regio Deal (onder meer met reflexieve monitoring). En door éénmaal per jaar een voortgangsrapportage op te stellen over de voortgang van de initiatieven en projecten en in hoeverre partijen op schema liggen om de beoogde resultaten te behalen. Het Programmabureau draagt zorg voor deze voortgangsrapportage.

Artikel 3 – Uitgangspunten

1. Partijen beogen een gecoördineerde beleidsmatige inzet van hun gezamenlijke financiële middelen op basis van de afspraken in deze Regio Deal. De Regio geeft met die middelen uitvoering aan de Regio Deal Waarden van het Groene Hart zoals het initiëren en/of realiseren van programma's en projecten en andere uitvoeringsactiviteiten in het kader van de doelen van de Regio Waarden van het Deal Groene Hart zoals bedoeld in artikel 1. Op deze wijze zetten Partijen zich in om de regionale opgave van de regio Groene Hart te realiseren.
2. VRO reserveert maximaal € 18 mln inclusief eventueel verschuldigde BTW vanuit de Regio Envelop als Rijksbijdrage voor uitvoeringsactiviteiten als bedoeld in het eerste lid, volgens de in de onderstaande tabel opgenomen onderverdeling. Hierin zijn ook de uitvoeringskosten oftewel VAT-kosten (Voorbereiding, Administratie en Toezicht) opgenomen. Dit percentage is maximaal 3% van de Rijksbijdrage.
3. De Regio reserveert minimaal een bedrag van in totaal € 18 mln aan regionale financiering voor uitvoeringsactiviteiten als bedoeld in het eerste lid volgens de in de onderstaande tabel opgenomen onderverdeling:

Uitvoeringsactiviteiten	Maximale Rijksbijdrage ¹	Regionale Financiering	Totaalbedrag
1. Vitale Kernen en buitengebied	€ 4.215.000	€ 4.215.000	€ 8.430.000
2. Landbouw	€ 8.430.000	€ 8.430.000	€ 16.860.000
3. Landschap	€ 4.215.000	€ 4.215.000	€ 8.430.000
4. Crossover	€ 600.000	€ 600.000	€ 1.200.000
Uitvoeringskosten (VAT)	€ 540.000	€ 540.000	€ 1.080.000
Bijdragen totaal	€ 18.000.000	€ 18.000.000	€ 36.000.000

1) Dit bedrag is inclusief eventueel verschuldigde BTW.

4. De verdeling opgenomen in de tabel in het derde lid geldt als uitgangspunt. Partijen zijn zich ervan bewust dat gedurende de looptijd van de Regio Deal omstandigheden en/of prioriteiten

- kunnen wijzigen. Partijen kunnen, na bespreking in het Rijk-Regio-overleg, een gewijzigde verdeling over de actielijnen afspreken. Op deze wijziging is artikel 10 van toepassing.
5. De Regio legt nadere afspraken over de financiële inrichting en verdeling vast in een Samenwerkingsovereenkomst.

Artikel 4 - Regiokassier

Partijen spreken af dat in het kader van de uitvoeringsactiviteiten van de Regio Deal Waarden van het Groene Hart de gemeente Molenlanden de rol zal vervullen van regiokassier. De regiokassier draagt zorg voor het nakomen van de voorwaarden en verplichtingen, zoals verwoord in de specifieke uitkering ten behoeve van de uitvoeringsactiviteiten Regio Deals.

Artikel 5 - Rijk-Regio-overleg

1. Periodiek treden Partijen in overleg over de onderlinge samenwerking in het kader van de Regio Deal Waarden van het Groene Hart en met andere publieke en/of private samenwerkingspartners. Dit Rijk-Regio-overleg ziet toe op de uitvoering van Regio Deal zoals beschreven in dit convenant.
2. Het Rijk-Regio-overleg vergadert tenminste eenmaal per jaar, over de voortgang van, en eventuele knelpunten of risico's in, de uitvoering van de Regio Deal en andere actualiteiten in de regio.
3. Het in het eerste lid bedoelde Rijk-Regio-overleg bestaat uit de volgende vertegenwoordigers:
 - a. vanuit de ministeries van het Rijk:
 - i. Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening;
 - ii. Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties;
 - iii. Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur;
 - b. vanuit de Regio:
 - i. Gemeente Molenlanden;
 - ii. Gemeente Vijfheerenlanden;
 - iii. Gemeente Krimpenerwaard;
 - iv. Gemeente Lopik;
 - v. Gemeente Bodegraven-Reeuwijk;
 - vi. Gemeente Montfoort;
4. Het Rijk-Regio-overleg voorziet in zijn eigen werkwijze, waarbij het uitgangspunt is dat de regio bij het organiseren, uitnodigen en verslagleggen de lead heeft.
5. Het Rijk-Regio-overleg spreekt een escalatieregeling af.
6. Betrokken partijen zien zelf toe op een adequate verantwoording aan achterbannen en/of volksvertegenwoordigers.

Artikel 6 – Evaluatie en voortgang

1. De Regio brengt de beginsituatie van de regionale opgave in kaart. Daarnaast bepaalt de Regio een (lerende) aanpak voor evaluatie, waarmee gedurende de looptijd en na afloop van de Regio Deal kan worden beoordeeld of de programmatische aanpak van de regio bijdraagt aan de doelen (artikel 1) van de Regio Deals. De beginsituatie en aanpak voor lerende evaluatie zijn beschreven in het voorjaar van 2026.
2. De Regio stelt éénmaal per jaar een voortgangsrapportage op, met daarin:
 - a. de voortgang van de initiatieven en projecten;
 - b. in hoeverre partijen op schema liggen om de beoogde afspraken (artikel 2) te behalen.
3. De jaarlijkse voortgangsrapportage wordt in concept voor 15 juni van ieder jaar voorgelegd aan Partijen, gelet op indiening voor 15 juli bij de minister van VRO in het kader van de specifieke uitkering.
4. De Regio kan met de jaarlijkse voortgangsrapportage de betrokken gemeenteraden en partners informeren. VRO gebruikt de jaarlijkse voortgangsrapportage als input voor de periodieke voortgangsrapportage van alle Regio Deals voor de Tweede Kamer van de Staten-Generaal.

5. VRO draagt zorg voor onderzoek, betreffende het geheel van de Regio Deals (o.m. de resultaten en effecten van de Deals voor brede welvaart). De Regio verleent haar medewerking hieraan.
6. BZK verzamelt tijdens de opzet, uitvoering en evaluatie van de Regio Deals lessen, resultaten en kennis over de (door)ontwikkeling van regionale samenwerking binnen het stelsel van openbaar bestuur, waarmee mede uitvoering wordt gegeven aan de Actieagenda Goed Bestuur.²⁰

Artikel 7 – Communicatie

1. Partijen zien toe op een gezamenlijke communicatiestrategie en -plan, waarbij de Regio in de lead is.
2. De Regio zal bij projecten die deel uitmaken van de uitvoering van de Regio Deal Waarden van het Groene Hart vragen om in de communicatie over die projecten kenbaar te maken dat het project mede mogelijk is gemaakt in samenwerking tussen Rijk en Regio.

Slotbepalingen

Artikel 8 - Uitvoering in overeenstemming met Unierecht

De afspraken van deze Regio Deal en/of de daaruit voortvloeiende maatregelen worden in overeenstemming met het recht van de Europese Unie uitgevoerd en uitgewerkt in het bijzonder voor zover de afspraken vallen onder de werking van de Europese regels met betrekking tot aanbesteding, mededinging, staatssteun en technische normen en voorschriften.

Artikel 9 - Gegevensuitwisseling

1. De in het kader van (de uitvoering van) deze Regio Deal uitgewisselde dan wel uit te wisselen informatie is in beginsel openbaar. Indien een Partij verzoekt om geheimhouding zullen de overige Partijen deze informatie in beginsel geheimhouden en deze geheel noch gedeeltelijk aan enige derde bekendmaken, behoudens voor zover een verplichting tot openbaarmaking voortvloeit uit de wet, een rechterlijke uitspraak of deze Regio Deal.
2. Partijen dragen er zorg voor dat concurrentiegevoelige en/of privacygevoelige informatie uitsluitend wordt gedeeld voor zover dit in overeenstemming is met de relevante internationale, Europese en nationale wettelijke kaders. Zij kunnen hiertoe nadere afspraken vastleggen.

Artikel 10 - Wijzigingen

1. Elke Partij kan schriftelijk verzoeken deze Regio Deal te wijzigen. De wijziging behoeft de instemming van alle Partijen.
2. Partijen treden in overleg binnen 6 weken nadat een Partij het verzoek kenbaar heeft gemaakt bij VRO. VRO informeert de overige Partijen over de voorgestelde wijziging en vraagt hen om instemming.
3. Nadat alle Partijen aan VRO kenbaar hebben gemaakt in te stemmen met het verzoek tot wijziging wordt de wijziging en de verklaringen tot instemming als bijlage aan dit convenant gehecht.

Artikel 11 - Opzegging

1. Elke Partij kan de Regio Deal Waarden van het Groene Hart met inachtneming van een opzegtermijn van 3 maanden schriftelijk opzeggen, indien een zodanige verandering van omstandigheden is opgetreden dat deze Regio Deal billijkheidshalve op korte termijn behoort te eindigen. De opzegging moet de verandering in omstandigheden vermelden.
2. Wanneer een Partij deze Regio Deal opzegt, blijft de Regio Deal voor de overige Partijen in stand voor zover de inhoud en de strekking ervan zich daartegen niet verzetten.

²⁰ Met de Actieagenda Goed Bestuur (2025, zie overheid.nl) richt het ministerie van BZK zich op het versterken van de samenwerking binnen het Rijk en de (interbestuurlijke) samenwerking tussen Rijk, medeoverheden en niet-overheidspartners.

3. Ingeval van beëindiging van de Regio Deal Waarden van het Groene Hart krachtens opzegging is geen van de Partijen jegens een andere Partij schadeplichtig.

Artikel 12 - Toetreding nieuwe partijen

1. In overeenstemming met alle Partijen kunnen anderen tijdens de looptijd van de Regio Deal Waarden van het Groene Hart als nieuwe partijen toetreden tot deze Regio Deal. Een toetredende partij dient de verplichtingen die voor haar uit de Regio Deal voortvloeien te aanvaarden.
2. Het schriftelijke verzoek tot toetreding met daarbij de concrete bijdrage aan de Regio Deal Waarden van het Groene Hart wordt gericht aan VRO. VRO informeert Partijen en vraagt hen om instemming.
3. Zodra alle Partijen aan VRO schriftelijk kenbaar hebben gemaakt in te stemmen met het verzoek tot toetreding, ontvangt de toetredende partij de status van Partij van de Regio Deal Waarden van het Groene Hart en gelden voor die partij de voor haar uit de deal voortvloeiende rechten en verplichtingen.
4. Het verzoek tot toetreding en de verklaringen tot instemming worden als bijlagen aan de Regio Deal Waarden van het Groene Hart gehecht.

Artikel 13 - Ongeldigheid

Indien een bepaling van de Regio Deal in enige mate als nietig, vernietigbaar, ongeldig, onwettig of anderszins als niet-bindend moet worden beschouwd, bijvoorbeeld wegens strijdigheid met het Besluit specifieke uitkering Regio Deals vierde, vijfde en zesde tranche (zoals deze luidt op het moment dat de strijdigheid zich voordoet of alsdan in bestuursrechtelijke zin is vastgesteld), wordt die bepaling, voor zover nodig, uit de Regio Deal verwijderd en vervangen door een bepaling die wel bindend en rechtsgeldig is en die de inhoud van de niet-geldige bepaling zoveel mogelijk benadert. De overige bepalingen van de Regio Deal blijven in een dergelijke situatie ongewijzigd en onverminderd geldig.

Artikel 14 - Publiekrechtelijke medewerking en toepasselijk recht

1. De in het kader van Regio Deal door Partijen te verlenen (publiekrechtelijke) medewerking laat de publiekrechtelijke positie en bevoegdheden van Partijen onverlet.
2. Op deze Regio Deal is uitsluitend Nederlands recht van toepassing.

Artikel 15 – Nakoming

De Regio Deal is niet in rechte afdwingbaar. Partijen kunnen elkaar aanspreken op tekortkomingen in de nakoming van de Regio Deal in het Rijk-Regio overleg.

Artikel 16 - Ondertekening in verschillende exemplaren

De Regio Deal Waarden van het Groene Hart kan worden ondertekend door Partijen in verschillende exemplaren, die samengevoegd hetzelfde rechtsgevolg hebben alsof deze Regio Deal is ondertekend door alle Partijen in één exemplaar.

Artikel 17 - Citeertitel

Deze Regio Deal kan worden aangehaald als Regio Deal Waarden van het Groene Hart.

Artikel 18 – Inwerkingtreding en looptijd

1. Deze Regio Deal treedt in werking op 1 januari 2026 na ondertekening door alle Partijen en eindigt op 31 december 2029.
2. Partijen kunnen, na bespreking in het Rijk-Regio-overleg, de looptijd van de Regio Deal wijzigen, conform de procedure van artikel 10. De regiokassier zal rekening houden met de samenhang tussen de wijziging van de looptijd van de Regio Deal en de verleende specifieke uitkering ten behoeve van de uitvoeringsactiviteiten Regio Deals.

Artikel 19 - Publicatie

1. Deze Regio Deal zal net als andere Regio Deals openbaar worden gemaakt door publicatie in de Staatscourant en toegezonden worden aan de Tweede Kamer, waardoor anderen kennis kunnen nemen van de Regio Deals.
2. VRO rapporteert over de Regio Portefeuille, alsmede de hieruit voortvloeiende Regio Deals naar de Tweede Kamer van de Staten-Generaal.